

Kadernota 2018

Hoogheemraadschap van
Delfland

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Solide financieel beleid van Delfland	5
1.2	Opvolging adviezen rekeningcommissie	6
1.3	Uitgangspunten Kadernota 2018	7
2	Trends en ontwikkelingen.....	8
2.1	Vergezichten	8
2.2	Omgevingswet	8
2.3	Delta aanpak waterkwaliteit en zoet water	9
3	Inzicht in de programma's.....	10
3.1	Klimaatadaptatie, veiligheid en stedelijk waterbeheer	10
3.2	Gezond, schoon en zoet water	13
3.3	Watersysteem	15
3.4	Afvalwaterketen en zuiveren	18
3.5	Innovatie, duurzaamheid en Financiën	22
3.6	Bestuur, organisatie en instrumenten	25
4	Financieel kader	28
4.1	Financieel beleid coalitieakkoord, kadernota en begroting	28
4.2	Tarieven.....	28
4.3	Balansvereenvoudiging	28
4.4	Vervangingsinvesteringen	29
4.5	Mutaties Kadernota	29
4.6	Totaaloverzicht bijstelling meerjarenraming 2018-2022.....	30
4.7	Investeringen.....	31
4.8	Financiële risico's bij de Kadernota 2018	31
4.9	Financiële positie Delfland op basis van Kadernota 2018.....	32

1 Inleiding

Met deze Kadernota 2018 geeft het college richting aan de verdere uitvoering van het coalitieakkoord 2015-2019 en de uitvoering van het Waterbeheerplan 5 (WBP5). Bij dit WBP5 hoort een zesjarig uitvoeringsprogramma¹. Dit uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks met de kadernota en de begroting bijgesteld.

1.1 Solide financieel beleid van Delfland

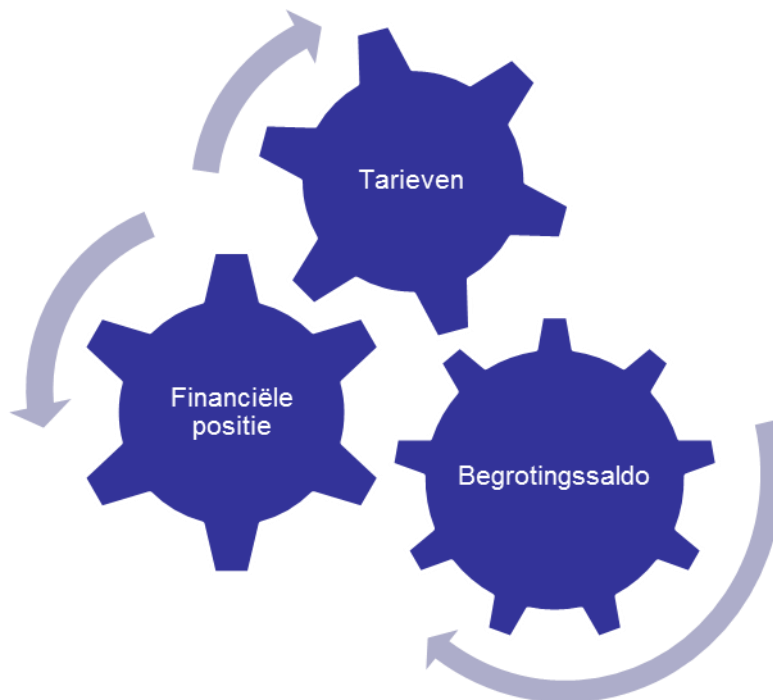
Delfland is gericht op het toekomstbestendig uitvoeren van het watersysteem en het zuiveringsbeheer. Daarbij hoort ook een financiële situatie die toekomstbestendig is. In het coalitieakkoord 2015 – 2019 'Iedereen bewust van water' is afgesproken de schuldenlast af te bouwen en de belastingtarieven beheerst te laten stijgen.

1.1.1 Wat is nodig voor een solide financieel beleid

Om een solide financieel beleid te borgen is het van belang te sturen op een evenwichtige samenhang tussen:

- financiële positie, bestaande uit:
 - vermogenspositie
 - schuldpositie
 - activa
 - liquiditeitspositie
- tarieven
- begrotingssaldo

Tariefswijzigingen en wijzigingen van het begrotingssaldo beïnvloeden de financiële positie van Delfland, schematisch is deze relatie als volgt weergegeven:

Figuur 1.1: samenhang tarieven, financiële positie en begrotingssaldo

¹ Bijgevoegd bij Begroting 2016

Figuur 1.1 laat zien dat wanneer één van drie wielen (tarieven, financiële positie en begrotingssaldo) beweegt, dit impact heeft op de andere twee wielen. Delfland wenst enerzijds tarieven te beperken en anderzijds de schulden af te lossen. Lagere tarieven hebben een negatieve impact op de liquiditeitspositie en daarmee op de capaciteit om schulden af te lossen of investeringen te betalen.

1.1.2 Maatregelen tot nu toe

De afgelopen jaren heeft Delfland maatregelen genomen om de financiën beter in control te brengen. Zo is voor deze collegeperiode een taakstelling, oplopend naar € 15 miljoen in 2019, opgenomen in de meerjarenraming. Afspraken over budgetdiscipline hebben de begroting verder aangescherpt.

Het exploitatieresultaat is hiermee afgelopen jaren significant verbeterd en ook voor de komende periode van de Kadernota 2018 (Begroting 2018 en meerjarenraming 2019-2022) zijn positieve begrotingssaldi geraamd.

Tarieven

Het tarief zuiveringsheffing is bij de begroting 2017 verlaagd met 1% en de kwijschelding zuiveringsheffing is in 2017 volledig opgeheven. De tarieven watersysteemheffing stijgen beheerst op inflatieniveau (1,5%).

Financiële positie

Inmiddels wordt de ruimte in de begroting gebruikt om schulden af te bouwen. Het rekeningcourant krediet neemt daardoor af en vanaf 2023 kunnen ook de langlopende schulden worden afgebouwd.

De vermogenspositie is als gevolg van de positieve exploitatieresultaten significant verbeterd.

1.1.3 Toekomstige financiële ontwikkelingen

Redenerend vanuit de afspraak de schuldenlast te verlagen moeten er voldoende liquide middelen zijn om de aflossing te kunnen betalen. Een tariefsverlaging heeft consequenties voor de liquiditeitspositie en daarmee voor de mogelijkheid om bijvoorbeeld met eigen middelen nieuwe ontwikkelingen te betalen. Zo worden bijvoorbeeld voor de zuivering grote investeringen verwacht bovenop het reguliere investeringsniveau. Ook de klimaatverandering zal gevolgen hebben voor de opgaven van Delfland.

1.2 Opvolging adviezen rekeningcommissie

De rekeningcommissie adviseerde bij de jaarrekening 2015 en 2016 via meerdere aanbevelingen. Hieronder is de vervolgaanpak beschreven, deze aanpak is in lijn met de brief die is toegezegd in de verenigde vergadering van 18 mei 2017.

In september 2017 doet het college een voorstel aan de verenigde vergadering over de mogelijkheden om het aantal reserves en voorzieningen op de balans te reduceren. De uitkomst daarvan wordt meegenomen in de uitwerking van de Begroting 2018. In november 2017 legt het college de Begroting 2018 aan de verenigde vergadering voor.

Het in beeld brengen van de vervangingsinvesteringen is onderdeel van assetmanagement. Er is een goed beeld van de vervangingsinvesteringen die nodig zijn binnen deze kadernota periode (2018-2022). Deze vervangingsinvesteringen zijn in de Kadernota 2018 verwerkt. Langjarig, dus na 2022, is het inzicht nog niet volledig. De Kadernota 2019 (waterkeringen en zuiveringen) en Kadernota 2020 (watersysteem) brengen deze langjarige vervangingsinvesteringen in beeld.

De Kadernota 2019 bevat een concreet beeld van de verwachte ontwikkeling van arealen en het aantallen huishoudens in het gebied van Delfland, gebaseerd op verkregen informatie over gebiedsuitbreiding en de daaruit volgende areaaluitbreiding van aangesloten gemeenten. In de Begroting 2019 doet het college voorstellen over de hieruit volgende kosten en opbrengsten.

In 2017 onderzoekt het college de waardering van zowel de materiële als de immateriële activa en de mogelijke scenario's voor bijstelling van de activawaarde. In 2016 is reeds een stap gezet, door de afschrijvingstermijn van de financiële bijdrage aan het HWBP te verlagen van 20 naar 5 jaar. Dit verkleint het verschil tussen de exploitatie en de kasstromen.

Ook ontstaat inzicht in de mogelijkheden voor het daadwerkelijk aflossen van de schulden. In de tweede helft van 2017 betreft het college de verenigde vergadering bij dit vraagstuk middels informatieve bijeenkomsten. De resultaten worden verwerkt in de Kadernota 2019. Met ingang van de Begroting 2018 worden kasstroomoverzichten en doorontwikkelde prestatie-indicatoren in de planning & control producten opgenomen, mede gericht op een beter inzicht in de opbouw van de exploitatie en de kasstromen. Daarnaast hebben het college en de organisatie een aantal ontwikkelingen in gang gezet gericht op verbetering van de ramingen. Sinds medio 2016 leggen budgethouders formeel verantwoording af aan de eerst hogere managementlaag. Dit leidt tot beter onderbouwde ramingen en tot een grotere voorspelbaarheid van het financieel jaarresultaat. In 2017 implementeert de organisatie risicomanagement, in samenhang met assetmanagement. De risico's worden daarbij in relatie gebracht tot het vereiste weerstandsvermogen. De resultaten staan in de Begroting 2018. Tot slot implementeert Delfland per 1 januari 2018 een nieuw financieel systeem. Dit nieuwe financieel systeem ondersteunt de doorontwikkeling van het verder in control komen van Delfland. De verenigde vergadering heeft op 18 mei 2017 een investeringsvoorstel hiertoe behandeld.

1.3 Uitgangspunten Kadernota 2018

De Kadernota 2018 heeft de volgende financiële uitgangspunten:

1. Voor deze collegeperiode geldt een beheerste tariefstijging voor het watersysteem van 1,5% per jaar. Voor het tarief zuiveringsheffing geldt voor 2017² een vastgesteld tarief van € 93,50. Het college zal in de Begroting 2018 het voorstel doen om het tarief zuiveringsheffing voor 2018 te handhaven op het niveau van €93,50, in lijn met het amendement Van Kretschmar c.s.;
2. Voor de meerjarenraming 2019-2022 wordt een ongewijzigd tarief zuiveringsheffing, € 93,50, gehanteerd. Vanaf 2023 geldt ook voor het tarief zuiveringsheffing een beheerste tariefstijging van 1,5% per jaar;
3. De taakstelling uit het coalitieakkoord (€ 10 miljoen) en de Kadernota 2017 (€ 5 miljoen) leidt tot een besparing van structureel € 15 miljoen in 2019;
4. Jaarlijks wordt een storting in de Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen begroot. Het begrote exploitatieresultaat ná bestemming is € 0;
5. In aanvulling op het uitgangspunt van de Kadernota 2017 het jaarlijks voordeel herfinanciering AWZI Harnaschpolder in de jaren 2017 tot en met 2019 toe te voegen aan de Reserve Tariefdemping Zuiveringsheffing, wordt het jaarlijks voordeel ook vanaf 2020 toegevoegd aan deze reserve. De inzet van de reserve vanaf 2020 is een keuze voor de volgende coalitie;
6. Het verschil tussen het gehanteerde zuiveringstarief en het actuele kostenmodel wordt ook in 2018 en 2019 toegevoegd aan de reserve Tariefdemping zuiveringsheffing;
7. In de jaren 2019-2023 wordt de reserve tariefdemping zuiveringsheffing ingezet ten behoeve van de stabilisering van het tarief zuiveringsheffing.

Met deze Kadernota 2018 zijn de financiële en beleidsmatige kaders vastgesteld voor de Begroting 2018 en de meerjarenraming 2019-2022. De Begroting 2018 wordt binnen deze kaders uitgewerkt. Daarnaast gelden de volgende begrotingsregels, die in het coalitieakkoord 2015-2019 zijn afgesproken:

- Overschrijding van kosten binnen een begrotingsprogramma worden gefinancierd met bezuinigingen op andere onderdelen binnen datzelfde begrotingsprogramma;
- Indien er kosten gemaakt moeten worden voor nieuwe opgaven en nieuw beleid, dan zullen hiervoor oude opgaven gerealiseerd en beëindigd moeten zijn, ingeleverd moeten worden en/of oud beleid moeten verdwijnen;
- Bij behandeling van nieuwe beleidsvoorstellen wordt een gedegen financiële en sluitende onderbouwing aangeleverd waarbij ingegaan is op de dekking van het voorstel, de effecten ten aanzien van de exploitatie en indien van toepassing de langjarige beheer- en onderhoudskosten;
- Delfland voert een restrictief beleid met betrekking tot het activeren van kosten voor waterbeheer en waterzuivering;
- Delfland werkt aan het verder vergroten van het realiteitsgehalte van de begroting.

² Amendement Van Kretschmar c.s., Begroting 2017

2 Trends en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk worden de algemene trends en ontwikkelingen beschreven, die daarmee programma-overstijgend zijn.

In hoofdstuk drie zijn per programma de specifieke trends en ontwikkelingen opgenomen, waarbij is beschreven wat dat betekent voor het programma. Het financiële kader is beschreven in hoofdstuk vier.

De volledige programma's worden uitgewerkt in de Begroting 2018.

2.1 Vergezichten

De trends en ontwikkelingen die op Delfland afkomen (zie WBP5) vragen om een duidelijke innovatieagenda met een daaraan gekoppeld innovatieprogramma.

Om richting te geven aan het innovatiespoor heeft Delfland 6 stippen op de horizon (vergezichten) gezet. Dit zijn:

- De beste dijk is een multifunctionele dijk
- Overall kun je zwemmen
- Doe meer met waterbeheer
- Duurzaam hergebruik van water
- Delfland energie neutraal
- Waterbewustzijn

Per vergezicht is een innovatieagenda uitgewerkt, en een concreet programma tot en met 2021 opgesteld dat resultaten neerzet in het kader van de beschreven vergezichten.

Gebundeld vormen deze de innovatieagenda van Delfland.

Voor de activiteiten die de komende jaren binnen Delfland op het gebied van innovatie plaatsvinden zijn de vergezichten en de programma's leidend. Dit is verwerkt in de innovatieagenda, die richtinggevend is voor de financiering van activiteiten die vanuit het Innovatiefonds worden gefinancierd.

2.2 Omgevingswet

Met de nieuwe Omgevingswet wil het Rijk de huidige regels bundelen en versimpelen. Dit betekent het beter op elkaar afstemmen van de verschillende plannen voor ruimtelijke ordening, water, milieu en natuur en het stimuleren van duurzame projecten. Tegelijk moet de Omgevingswet lokale overheden meer ruimte geven om hun omgevingsbeleid af te stemmen op hun eigen behoeften en doelstellingen. Tot slot biedt de wet meer ruimte voor particuliere ideeën en initiatieven.

Dit betekent voor Delfland een grote verandering in de wijze van beoordelen van ruimtelijke ontwikkelingen. Ook vraagt dit een forse verandering in de samenwerking met de omgeving en met onze partners.

Delfland realiseert zich dat er een belangrijke opgave en kans ligt voor het implementeren van de Omgevingswet in zijn organisatie en beheergebied. Zo biedt het mogelijkheden om ambities zoals integraal werken, flexibele organisatie en 'van buiten naar binnen werken', uit het WBP5 en het Coalitieakkoord versneld te realiseren. Voor de komende twee jaar geeft Delfland richting aan de activiteiten om de wet te implementeren en daarmee klaar te zijn voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet, nu voorzien voor medio 2019.

De ambities van Delfland voor de implementatie van de omgevingswet zijn gericht op het waterbelang, de omgeving en de eigen organisatie. Water is een onderdeel van de leefomgeving en Delfland borgt, ontwikkelt en beschermt de waterbelangen waar dat nodig is. Delfland zorgt er tevens voor dat activiteiten in de leefomgeving makkelijker kunnen plaatsvinden. Bij het uitwerken van het beleid en de instrumenten doet Delfland dit integraal, uit het oogpunt van de behoeften van belanghebbenden, locatiegericht, gebiedsgericht en transparant.

Delflands bestuurders en ambtenaren hebben de wil om de fysieke leefomgeving integraal te benaderen, dat zij geen risicomijdend gedrag tonen, ruimte laten voor privaat initiatief, de participatieve aanpak toepassen en zorgen voor voldoende kennis en vaardigheden en een toereikende uitvoeringsorganisatie.

Bij de invoering van de omgevingswet in 2019 heeft Delfland een tal van instrumenten en producten ontwikkeld. Voorbeelden hiervan zijn een watervisie Delfland, als beïnvloedingsinstrument voor omgevingsvisies en -plannen, een integrale waterschapsverordening, een integratie met het digitaal stelsel omgevingswet (DSO) en een

strategische personeelsplanning als opmaat voor benodigde opleiding en organisatieontwikkeling.

In deze kadernota worden indicatief middelen vrij gemaakt voor de implementatie van de omgevingswet. Nog in 2017 wordt een programmaplan ter besluitvorming voorgelegd. In de Begroting 2018 wordt de omvang van de benodigde middelen definitief vastgesteld. Indicatief gaat het om € 1,2 miljoen per jaar voor 2018 en 2019, nog pro memorie voor de jaren erna. Daarnaast is vanaf 2020 sprake van een verplichte bijdrage aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), van € 232.000 per jaar.

2.3 Delta aanpak waterkwaliteit en zoet water

Landelijk (onder andere door de Unie van Waterschappen) is de intentieovereenkomst 'Delta-aanpak waterkwaliteit en zoet water' getekend, waarin de aanvullende maatregelen voor nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en nieuwe stoffen waaronder medicijnresten en microplastics worden aangekondigd. Onderzocht wordt wat de mogelijke gevolgen zijn, in de Kadernota 2019 wordt hierop teruggekomen.

3 Inzicht in de programma's

3.1 Klimaatadaptatie, veiligheid en stedelijk waterbeheer

3.1.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn klimaatadaptatie

Delfland wil samen met zijn partners het bebouwde gebied minder kwetsbaar maken voor extreme weersomstandigheden en mogelijke schade bij overstromingen beperken. In de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie hebben rijk, provincies, gemeenten en waterschappen afgesproken waterveiligheid en klimaatbestendigheid integraal mee te wegen bij ruimtelijke ontwikkelingen. De aandacht voor klimaatadaptatie is groeiende, zowel bij overheden als bij particulieren. Dit biedt voor Delfland goede kansen om klimaatadaptieve maatregelen te ontwikkelen en te stimuleren waarbij tevens een bijdrage wordt geleverd aan het versterken van waterbewustzijn.

In 2017 is de strategie en de subsidieverordening voor het versterken van klimaatadaptatie vastgesteld. In 2018 wordt vol ingezet op de uitvoering van deze strategie en gaat Delfland klimaatadaptatief handelen stimuleren en ondersteunen. Hierbij zet Delfland in op meer aandacht en ruimte voor innovatieve maatregelen om water vast te houden in de stad en wordt de samenwerking met inwoners, private partijen en overheden gezocht. Kansrijke en vernieuwende initiatieven worden ook financieel ondersteund met een subsidieregeling. In deze kadernota worden middelen vrijgemaakt voor een bijdrage aan de regeling klimaatadaptatie. De kosten voor deze regeling fluctueren per jaar (zie tabel 4.1 in hoofdstuk 4).

Ontwikkeling prestatie-indicator

Wat betreft de ontwikkeling van een prestatie-indicator voor klimaatadaptatie wordt voor 2018 en 2019 gekozen voor een procesmatige indicator. Voor 2018 wordt afgesproken dat in totaal 15 acties worden uitgevoerd/geïnitieerd in het kader van klimaatadaptatie. Dit wordt in de Begroting 2018 opgenomen. Voor 2019 zijn dat er 20. De ontwikkeling naar een meer inhoudelijke prestatie-indicator is wel gewenst, maar op dit moment niet opportuun.

Programmalijn Waterveiligheid

Voor de primaire waterkeringen en de polderkades is een nieuw toetsinstrumentarium beschikbaar. Dit nieuwe instrumentarium zorgt voor een stijging van de toetsinspanning vanaf 2018. Hiervoor worden in deze kadernota extra middelen vrij gemaakt, te weten € 120.000 in 2018 en vanaf 2019 € 95.000.

In het kader van de implementatie Omgevingswet wordt het beleidsinstrumentarium voor de waterkeringen aangepast. Het wordt gebieds- en activiteitgericht opgezet en kan digitaal worden ontsloten. Ook de leggers worden aangepast aan de vereisten van de Omgevingswet. Deze aanpassingen gebeuren in afstemming met de andere beleidsvelden en vragen een forse inspanning in 2018. In het kader van de Omgevingswet worden ook de waterveiligheidskaders ingebracht in gemeentelijke omgevingsvisies en omgevingsplannen.

Programmalijn stedelijk waterbeheer

Gezamenlijk met gemeenten en maatschappelijke partners onderzoekt Delfland de opgaven in en rond de steden. Bij gemeenten is een vernieuwing van de gemeentelijke waterplannen zichtbaar door bijvoorbeeld de combinatie waterplan met het rioleringsplan of water als onderdeel van een gemeentelijk klimaatadaptatie plan. Delfland juicht de verbreding naar klimaatadaptatie plannen toe omdat ze de beweging richting een klimaatadaptief Delfland ondersteunen. Delfland werkt vanuit zijn belang mee aan deze gemeentelijke plannen waarbij de nadruk voor Delfland ligt op de uitvoeringsprogramma's daarvan.

De economische groei is zichtbaar in een toename van ruimtelijke initiatieven. Echter veel van deze ontwikkelingen zijn kleinschalig en hebben een langere doorlooptijd dan in het verleden omdat de beschikbare middelen beperkt zijn. Dit betekent dat Delfland in vroeg stadium in gesprek wil komen met initiatiefnemers en een inschatting moet maken welke ontwikkelingen kansrijk zijn en welke niet. De inhoudelijke doelen van Delfland zijn hierbij leidend met in 2018 extra aandacht voor ecologische inrichting (KRW) en kades.

In 2018 is de transitie naar een andere manier van werken in kader van de Omgevingswet steeds zichtbaarder en voelbaarder. Veel gemeenten en de provincie gaan van start met het opstellen van omgevingsvisies en/of omgevingsplannen. Dit vraagt een andere manier van samenwerken die nog volop in ontwikkeling is. Delfland zet erop in vroegtijdig met gemeenten de samenwerking aan te gaan om de belangen en doelen van Delfland goed te borgen.

Daarnaast zal net zoals in de afgelopen jaren ook met de watertoets pro-actief geadviseerd worden over ruimtelijke plannen.

3.1.2 Risico's

Programmalijn klimaatadaptatie

In 2016 is voor het eerst ervaring opgedaan met klimaatadaptatieve maatregelen. Het initiatief van deze maatregelen ligt grotendeels bij andere partijen. Delfland is dus in sterke mate afhankelijk van derden voor het realiseren van zijn doelstellingen. Dit is vergelijkbaar met andere ruimtelijke plannen. Bij klimaatadaptatie speelt tevens het risico dat veel maatregelen nieuw zijn en dat een deel van de partijen weinig ervaring heeft met het vormgeven, ontwerpen en/of uitvoeren van dergelijke maatregelen. Daardoor is inzet van begeleiding en doorlooptijd lastig in te schatten, wat kan leiden tot vertraging in het behalen van de resultaten.

Beheersmaatregel

Dit onderwerp kenmerkt zich door een wederzijdse afhankelijkheid tussen de partijen, waaronder Delfland. Dit betekent dat intensief wordt ingezet op samenwerking en communicatie, om op die manier waar nodig tijdig te signaleren en acteren. En daarmee het optimale resultaat te bereiken.

Programmalijn stedelijk waterbeheer

De mate waarin Delfland zijn doelen kan realiseren, hangt sterk samen met ontwikkelingen in de omgeving. Enkele belangrijke ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de het bereiken van de doelen en resultaten van Delfland zijn:

- Delfland sluit vaak aan bij plannen en (complexe) projecten waarin andere partijen een belangrijke rol spelen of die door hun getrokken worden (gemeenten, provincie, private partijen). Als door ontwikkelingen aan de kant van partners projecten vertragen, versnellen of van scope wijzigen, kan dit gevolgen hebben voor de doelstellingen van Delfland en/of de inzet van middelen;
- Door veranderingen in de ruimtelijke planprocessen neemt de doorlooptijd van planvormingsprocessen de komende jaren toe. Dit kan gevolgen hebben voor de doelrealisatie van Delfland;
- Het behalen van de resultaten bij de doelen van Delfland is voor een belangrijk deel afhankelijk van kansen die extern ontstaan. Delfland wordt in meer, kleinere planvormingsprocessen betrokken om (vroegtijdig) zijn belangen te borgen (coalitieplanologie). Delfland zoekt deze kansen actief op, verkent ze en indien kansrijk, worden ze gereed gemaakt voor programmering en realisatie. Nu de economie weer aantrekt en de planvorming bij partners wordt versneld, kan dit tot knelpunten leiden en tot druk op die onderdelen van de organisatie die daar bij betrokken zijn;

Veel gemeenten gaan van start met het opstellen van omgevingsvisies en/of omgevingsplannen in kader van omgevingswet. Deze plannen omvatten het gehele grondgebied van een gemeente dus niet een deel zoals bij bestemmingsplannen. Het is mogelijk dat meerdere gemeenten tegelijk van start gaan. Dit kan knelpunten opleveren in de capaciteit om tijdig en kwalitatief goede inbreng te leveren. Het risico bestaat dat Delfland niet in staat is zijn belangen en doelen vroegtijdig en adequaat in de visies en plannen te borgen.

Beheersmaatregel

Dit onderwerp kenmerkt zich door een wederzijdse afhankelijkheid tussen de partijen, waaronder Delfland. Dit betekent dat intensief wordt ingezet op samenwerking en communicatie, om op die manier waar nodig tijdig te signaleren en acteren. En daarmee het optimale resultaat te bereiken.

Programmalijn Waterveiligheid

Naast muskusratten, heeft Delfland ook last van andere invasieve exoten die de waterveiligheid in gevaar kunnen brengen, zoals de rivierkreeft. Nochtans is de veiligheid als gevolg van deze exoot nog niet in het geding. Indien rivierkreeften de veiligheid ondermijnen of bij wijziging van wet- en regelgeving, kan Delfland verplicht worden om ook andere soorten actief te gaan beheren.

Beheersmaatregel

In het geval van verplichting zal een voorstel worden voorbereid (via P&C cyclus) hoe dit organisatorisch uit te voeren, omdat dit extra werkzaamheden betreffen waarvoor nu geen personele inzet beschikbaar is.

3.2 Gezond, schoon en zoet water

3.2.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Zelfvoorzienendheid en kringloopsluiting

In de loop van 2017 wordt de strategie 'Delfland circulair' vastgesteld. Met deze strategie kunnen niet alleen de komende jaren de voor Delfland relevante kringlopen worden gesloten, het geeft ook een redeneerlijn waarmee uiteenlopende kwesties binnen de verschillende programma's kunnen worden aangepakt: sturen in kringlopen appelleert aan de betrokkenheid van de initiatiefnemer, levert een betere waterkwaliteit door het voorkomen van afwenteling, en staat voor een betere procesbeheersing door een integrale afweging. Belangrijk hierbij is dat Delfland de verbinding zoekt met marktpartijen die, bijvoorbeeld door innovatie, hier een bijdrage aan kunnen leveren. Om dit goed vorm te geven, worden in deze kadernota voor de coördinatie van uitvoering van de genoemde strategie middelen vrijgemaakt, te weten € 100.000 per jaar voor 2018 en 2019.

Voor de waterharmonica wordt in 2018 het investeringsvoorstel opgesteld. Dit levert een bijdrage aan de zwemwaterkwaliteit, de kringloopsluiting en de zoetwatervoorziening.

Voor wat betreft de zoetwatervoorziening volgt de uitvoering in 2018 het vastgestelde uitvoeringsprogramma. Om de zoetwatervoorziening op een goed niveau te houden blijven gezamenlijke inspanningen van alle betrokken partijen noodzakelijk. Delfland benadrukt de eigen verantwoordelijkheid van de glastuinbouwsector om zo zuinig en doelmatig mogelijk met zoetwater om te gaan.

Programmalijn Chemische waterkwaliteit

De waterkwaliteit voldoet niet aan de normen. De Waterkwaliteitsrapportage 2015, maar ook de resultaten van 2016, laten voor de Westboezem zien dat de daling in stikstof- en fosfaatconcentraties stagneert of zelfs verslechtert. Alleen voor de Oostboezem is een lichte vooruitgang waar te nemen. Het beeld voor bestrijdingsmiddelen is dat de prestatie-indicatoren (in de boezem) zijn gehaald, maar dat lokaal forse concentraties (boven de normen) zijn aangetoond. Vooral de emissies vanuit de glastuinbouw blijven een belangrijk aandachtspunt.

Vanuit het samenwerkingsverband Emissieloze kas wordt ingezet op een mix van maatregelen in het glastuinbouw gebied. Delfland zet daarmee in 2018 de lijn voort die in 2016 is ingezet, namelijk dat naast het doorlichten van polders -volgens de door Delfland ontwikkelde methode van gebiedsgericht meten en monitoren-, wordt ingezet op beleidsbeïnvloeding en gedragsbeïnvloeding. In het kader van de gedragsverandering (meten is weten is handelen) wordt onder andere ingezet op de sporen die al in 2017 zijn gestart:

- Spoor 1: Actuele waterkwaliteitsgegevens zijn online beschikbaar via een connectie met de database.
- Spoor 2: Uiteindelijk in 2021 alle clusters uit het programma polderaanpak bestrijdingsmiddelen (gebiedsgericht meten en handhaven) voorzien van nazorg monitors.
- Spoor 3: Participatieve monitoring. Belanghebbenden in een gebied zijn medeverantwoordelijk voor monitoring met behulp van een smart sensor en telefoon met resultaten online.

Ondanks deze inspanning is de verwachting dat hiermee niet tijdig de KRW-doelstellingen gehaald zullen worden, omdat gedragsveranderingen moeilijk te beïnvloeden zijn en er sprake is van afhankelijkheid van het beleid van andere partijen (met name rijksbeleid op het gebied van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen).

Om die reden is landelijk (onder andere door de Unie van Waterschappen) de intentieovereenkomst 'Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater' getekend, waarin aanvullende maatregelen voor nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en nieuwe stoffen (medicijnresten en microplastics) worden aangekondigd. Daarnaast wordt er op landelijk niveau gewerkt aan het opzetten van een nieuwe analyse systematiek voor waterkwaliteit; voor het programma Gezond, schoon en zoet water zijn de toxische sleutelfactoren van belang.

Programmalijn Lokale knelpunten en kansen

Ondanks de maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren kan er plaatselijk hinder of overlast ontstaan als gevolg van structurele problemen met de waterkwaliteit. De laatste jaren is gebleken dat het samen met omwonenden en gebiedspartners oppakken van deze

lokale knelpunten een opening biedt om met hun het gesprek aan te gaan over waterkwaliteit en de rol die zij daarin kunnen betekenen. In de afgelopen periode zijn inmiddels door gemeenten nieuwe knelpunten voorgesteld. Afhankelijk van de uitwerking hiervan zullen die in 2017 en 2018 worden gerealiseerd waarbij gezamenlijk met gebiedspartners en omwonenden de waterkwaliteit wordt verbeterd en het waterbewustzijn vergroot.

Programmalijn Zwemwater

Naast inzet op de bestaande zwemwateren, wordt in 2018 ingezet op maatregelen voor de Delftse Hout. De doelstelling bij 'aanpak Plas Delftse Hout' is het realiseren van een zwembare en blauwalgarme plas in het zwemseizoen. Om dit te bereiken moet los van de al ingezette bronmaatregelen (onder andere het reduceren van de ganzenpopulatie en het lokvoerverbod) geïnvesteerd worden op het uitschakelen van de belangrijkste bron van het ontstaan van de blauwalgproblematiek, te weten de nalevering uit de slib bedekte bodem van de Plas Delftse Hout. Voor 2018 wordt daarom ingezet op maatregelen om deze bron te verwijderen zoals het afzanden van de Plas Delftse Hout. Dit omvat naar verwachting een investering van € 1 miljoen in 2018 en zal met een voorstel voor besluitvorming worden voorbereid.

3.2.2 Risico's

Behalen KRW-doelen Chemie

1. Voor het behalen van de KRW-doelen op chemie is Delfland deels afhankelijk van landelijke en provinciale wet en regelgeving. Indien deze niet scherp genoeg wordt, is het lastig om de gewenste effecten te bereiken.
2. In het algemeen is een gedragsverandering bij anderen lastiger te realiseren. De mate waarin dit lukt is mede van invloed op de mate waarin KRW-doelen Chemie worden gehaald.

Beheersmaatregel

1. Om dit risico te beheersen wordt ingezet op beleidsbeïnvloeding vanuit verschillende netwerken en gremia. De Delta aanpak waterkwaliteit en zoetwater speelt hier een belangrijke rol.
2. Communicatiemiddelen en het afsprakenkader emissieloze kas worden hiervoor ingezet.

Opstellen SGBP3

In 2019 gaat naar verwachting het landelijke proces lopen voor het opstellen van de volgende tranche Kaderrichtlijn Water maatregelen (stroomgebiedsbeheerplan 3). Risico is dat dit proces eerder gaat lopen en daar inzet vanuit Delfland voor nodig is, die daar nu niet voor beschikbaar is

Beheersmaatregel

Indien dit aan de orde komt zal op dat moment een prioriteringsvoorstel aan het bestuur worden gedaan.

3.2.3 Programmalijn Coördinatie beheer

In 2017 is een basis gelegd voor assetmanagement binnen Delfland, met het inrichten van een assetmanagementorganisatie, het opstellen van eerste versies van diverse assetmanagementplannen en -overeenkomsten, het vormgeven van werkprocessen en het versterken van het gegevensbeheer. In 2018 vindt op al deze vlakken een verdere ontwikkeling en verfijning plaats, die leidt tot een hoger volwassenheidsniveau van Delfland op het gebied van assetmanagement.

3.3 Watersysteem

3.3.1 Trends en ontwikkelingen

Het programma Watersysteem gaat over het dagelijkse (peil)beheer, het voorkomen van wateroverlast door te veel of te weinig water en het verkrijgen en behouden van een goede ecologische waterkwaliteit met een vrije vismigratie. In 2016 is gestart met dit programma na een samenvoeging van de programma's Voldoende water en Schoon water (ecologie). Waar in 2016 het programma vooral op de rit is gezet, zijn 2017, 2018 en 2019 de voornaamste uitvoeringsjaren als het gaat om het realiseren van de doelen.

Programmalijn Integraal watersysteem

Voorkomen van wateroverlast

Met betrekking tot het voorkomen van wateroverlast is Delfland op de goede weg, ook als gekeken wordt naar de toetsingen van het watersysteem aan de huidige klimaatscenario's. Ruim 96% van het beheergebied voldoet aan de geldende normen. Van de resterende opgave is circa 50% in het grasland en 50% in het bebouwde gebied. Vooral voor de oplossingen in het bebouwde gebied (stad en glas) wordt nadrukkelijk gekeken naar vasthoudmaatregelen. Denk daarbij aan inzet dynamische gietwaterbassins, groene daken, doorlatende bestrating et cetera. Dit wordt in samenwerking met het programma Klimaatadaptatie verder opgepakt.

Vanuit assetmanagement streeft Delfland naar optimalisatie van het periodiek baggeren in samenwerking met gemeenten. In 2016 is een voorstudie gedaan, in 2017 zijn de eerste samenwerkingsovereenkomsten gesloten.

Voor het maaibeeld geldt dat het ecologische beheer moet worden verwerkt in de contracten met lokale aannemers, om de KRW-doelen te halen. Ook voor het maaibeeld wordt gekeken naar samenwerking met gemeenten.

Delfland ziet in toenemende mate kansen en mogelijkheden om energiezuiniger en flexibeler te bemaalen. Vooral flexibeler wordt vanuit de markt (energieleveranciers) erg gestimuleerd om hiermee energiepieken op het net (bijvoorbeeld als het gaat waaïen) gedeeltelijk te kunnen opvangen. Deze trend zet zich door in 2018 en kan een andere manier van peilbeheer betekenen.

Het watersysteem in Den Haag is voldoende maar bij hevige regenval wordt de wateroverlast afgewenteld op de Vliet en Schie en het beperkt daarmee de afwatering door Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland. Een concreet aandachtspunt is dat het boezemgemaal Scheveningen niet op volle capaciteit kan draaien, om dit op te lossen is het lange termijn doel om de toestroom naar het gemaal te verbeteren.

Waternatuur en vismigratie

In 2016 is een verzamelkrediet voor het realiseren van meer waternatuur en vismigratie (als onderdeel van de KRW-opgave) toegekend. Hiermee is ook extra capaciteit en kennis beschikbaar gekomen om met de opdracht *groene motor* het maatregelenpakket te verbreden en veel projecten uit te voeren in 2018 en 2019.

Om goed assetmanagement uit te voeren en de effectiviteit van de toegepaste maatregelen in beeld te brengen zijn gegevens en informatie van groot belang. Zeker bij ecologie, waarbij Delfland nog niet veel ervaring heeft over de effectiviteit van de toegepaste maatregelen. Om die informatie en gegevens te verzamelen zal er gemonitord moeten worden. De groene motor zal hier ook een impuls aan geven. Naar verwachting zal de behoefte om te monitoren en inspecteren in 2018 toenemen. Een voorbeeld daarvan is het aal-onderzoek.

Analyses van het watersysteem worden gedaan voor diverse doeleinden, bijvoorbeeld ter ondersteuning van gebiedsprocessen. De ecologische sleutelfactoren worden vanaf 2018 ingezet voor de analyse van het watersysteem, onder andere voor de volgende tranche Kaderrichtlijn Water (stroomgebiedsbeheerplan 3). Hiermee worden de analyseresultaten zowel intern als extern beter vergelijkbaar.

Ten aanzien van het onderhoud aan watergangen en natte ecologische zones is er een explosieve toename op het gebied van bestrijding van (oever)begroeiing en watervlavel in 2016. De voornaamste oorzaak is het warmere weer, wat zorgt voor (oever)begroeiing.

Gezien het woekeren van vooral de watervluis maakt Delfland in eerste instantie meer middelen voor het onderhoud van watergangen vrij in deze kadernota. Per 1 januari 2017 is het exogene beleid gedecentraliseerd van Rijk naar provincie, daarbij wordt vooral de bestrijding van overlast een taak voor de waterschappen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan rivierkreeften en aalscholvers, die van grote invloed zijn op de watervluis. Delfland werkt aan het ontwikkelen van integraal beleid voor 'invasieve exoten en overlast gevende soorten', gericht op de ecologische waterkwaliteit en bescherming van de waterkeringen.

Bodemdaling en grondwater

Delfland is vanaf 2016 bezig met het ontwikkelen van een visie op bodemdaling, de impact op het watersysteem en de waterveiligheid, en de rol van Delfland (peilbeheer). In 2017 en 2018 bereidt Delfland dit verder voor door de samenwerking met partners in het gebied aan te gaan en kennis te delen met het netwerk dat rondom dit onderwerp ontstaat. Op basis van deze activiteiten wordt gewerkt aan een contourennota. Dit is een groeidocument met de laatste stand van zaken dat uiteindelijk tot de visie en handelingsperspectieven voor Delfland zal leiden.

In 2017 zal de visie op grondwater ter vaststelling worden voorgelegd aan de VV. Deze visie is gezamenlijk met de buurwaterschappen Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard tot stand gekomen. In 2018 werkt Delfland deze visie verder uit voor het eigen beheergebied. Met deze visie en de actieve deelname aan het landelijke netwerk rondom grondwater ontwikkelt Delfland zich verder als kwantitatief grondwaterbeheerder die kansen met grondwater benut.

Programmalijn vaarwegbeheer

De druk vanuit de buitenwereld, voornamelijk gemeenten, op het creëren en openstellen van vaarroutes neemt toe. In het gebied van Delfland hebben de watergangen, die daarvoor in aanmerking komen nagenoeg altijd een belangrijke rol in de water aan- en afvoer en/of KRW. Het is belangrijk om de belangenafweging op een juiste manier aan te maken. Om hier beter op te zijn voorbereid wordt in 2018 gewerkt aan actualisatie van het beleid waarbij alle belangen worden meegenomen. Hierin neemt Delfland de mogelijke activiteiten op het gebied van ligplaatsenbeleid mee. In deze kadernota wordt hiervoor € 200.000 voor 2018 vrijgemaakt.

Daarnaast zal op basis van de evaluatie openstelling Strijp (2017) een vervolg keuze moeten worden gemaakt en zal het idee om de Erasmusvaart te ontwikkelen (tussen de Strijp en Wennejessloot) verder worden uitgewerkt.

3.3.2 Risico's

Exoten

Naar verwachting zullen de weersomstandigheden in de ingezette lijn blijven ontwikkelen. Dat betekent dat de gemiddelde temperaturen toenemen en dit zijn omstandigheden waarin exoten zich oncontroleerbaar snel kunnen ontwikkelen. Deze invasieve exoten (zoals watervluis) kunnen de toe- en afvoer in de watergangen ernstig belemmeren. Daarnaast is het mogelijk dat de wet- en regelgeving wijzigt, waardoor Delfland wordt verplicht ook andere soorten exoten actief te gaan bestrijden.

Lokaal ontwikkelen de verschillende soorten rivierkreeftjes tot een plaag, zowel onder water als boven water. Bovendien is er veel graverij waardoor er extra bagger in het water komt en de waterkeringen worden verzwakt.

Beheersmaatregel

In 2017 wordt een pilot uitgevoerd met een zogenaamde kreeftenpot om te zien of overlast door wegvangen van de adulten kan worden beperkt. Het vervolg op de pilot kan mogelijk in samenwerking met de visserij worden opgepakt. Bij Begroting 2018 wordt het nieuwe beheerplan onderhoud watergangen aan de VV voorgelegd. In de begroting wordt rekening gehouden met een structurele toename van de kosten. In deze kadernota worden hiervoor middelen vrijgemaakt, in 2018 gaat het om € 600.000, dit loopt af naar € 300.000 vanaf 2021 (zie ook tabel 4.1 in hoofdstuk 4). Dit is inclusief kroosmaatregel, dat hierna wordt toegelicht.

Kroos

Het kroos lijkt toe te nemen terwijl de maatschappelijke acceptatie afneemt. Een kroosdek van langer dan enkele dagen verandert ook de ecologische waterkwaliteit (minder licht en minder zuurstof)³.

Beheersmaatregel

De rol van Delfland als beheerder van het watersysteem bij kroos wordt nader uitgewerkt. Bij de komende begroting wordt het nieuwe beheerplan onderhoud watergangen aan de VV voorgelegd. In de begroting is rekening gehouden met een toename van de kosten (zie kosten vermeld bij exoten), mede vanwege preventief wegvangen, olieschermen en eventueel lokaal doorspoelen.

Assetmanagement

Delfland heeft in de afgelopen jaren de eerste stappen gezet in het assetmanagement (zie ook paragraaf 3.2). Assetmanagement is een manier van werken waarbij er steeds een duidelijke afweging wordt gemaakt tussen bedrijfszekerheid (prestatie), risico's en kosten. Om dit goed te kunnen doen voor het watersysteem is het benodigd om goed inzicht te krijgen in de assets (objecten) van het watersysteem en de status ervan. Hiervoor is onder andere een inspectie van alle gemaal gebouwen in uitvoering. Naast deze bouwkundige inspectie moet er nog een installatietechnische inspectie worden uitgevoerd.

Beheersmaatregel

In 2017 wordt een afweging gemaakt tussen de verwachte bedrijfszekerheid, risico's en kosten. Dit wordt verder uitgewerkt in Begroting 2018.

³ De VV zal op een ander moment worden geïnformeerd over de eventuele risico's ten aanzien van het behalen van de KRW-doelstellingen.

3.4 Afvalwaterketen en zuiveren

3.4.1 Trends en ontwikkelingen

Binnen dit programma staat de komende jaren de toekomst van de afvalwaterketen centraal. De bestuurlijke ambitie van Delfland op dit gebied is een verschuiving naar afvalwater als bron van grondstoffen, energie en zoet water.

Diverse innovatieprojecten die al worden uitgevoerd zijn gericht op de transformatie van de afvalwaterketen. Parallel hieraan wordt verder gewerkt aan een strategische visie op de toekomst van de afvalwaterketen met de strategische en contractpartners van Delfland. Ook wordt een investeringsprogramma voorbereid, zodat dit in 2019 voor verdere behandeling gereed is.

Deze ambitie past bij de leidende principes van zelfvoorzienendheid en kringloopsluiting (programma Gezond, schoon en zoet water, paragraaf 3.2). In deze kadernota worden extra middelen vrijgemaakt om de toekomst van de afvalwaterketen verder vorm te geven, in totaal bedraagt dit € 550.000 in 2018 en € 450.000 in 2019.

Programmalijn Transporteren en zuiveren

Huishoudelijk afvalwater wordt gezuiverd met als achterliggend doel bescherming van de volksgezondheid en het milieu. Delfland doet daartoe onderzoek naar de effecten van nieuwe toekomstige zuiveringseisen zoals het verwijderen van microverontreinigingen, hormoon verstorende stoffen, medicijnresten en bestrijdingsmiddelen.

Het beheer en onderhoud van gemalen, transportleidingen en zuiveringen wordt door middel van een cyclisch proces continu verbeterd. Zuiveringsbeheer ontwikkelt zich steeds meer richting een dynamische risico en gestuurde aanpak. Vervangingsinvesteringen worden tijdig gecombineerd met strategische en tactische afwegingen zodat tijdig structurele veranderingen kunnen worden doorgevoerd indien dit beter aansluit bij het behalen van de Delflandse doelen van het WBP5.

Het instrument dat Delfland helpt om dit op een structurele manier toe te passen is assetmanagement. Implementatie van assetmanagement voor heel zuiveringsbeheer zal een van de grootste uitdagingen zijn in 2018/2019.

Voor het gemaal Schiedam worden in 2018/2019 twee pompen vervangen door een ander type pomp. Dit om problemen met vervuiling en excessief onderhoud op te lossen. Hiervoor wordt in deze kadernota €100.000 per jaar vrijgemaakt voor 2018 en 2019⁴.

Delfland voert in opdracht van enkele gemeente(n) het beheer aan de gemeentelijke gemalen uit. Vanaf 2018 gebeurt dit ook voor Vlaardingen. De hierdoor ontstane opbrengsten (€ 100.000) en kosten (€ 100.000) zijn meegenomen in deze kadernota.

Delft en Delfland leveren een financiële bijdrage aan elkaars zuivering technische werken, de uitvoeringsovereenkomst Delft waarin dit is vastgelegd is bijgesteld. Dit leidt tot aanvullende uitgaven voor Delfland van structureel € 100.000 en aanvullende opbrengsten van € 200.000 structureel. Dit is verwerkt in de tabellen 4.1 en 4.2 van deze kadernota.

Delfland genereert extra inkomsten vanwege een overeenkomst die Nutricia heeft gesloten met Delfland en twee andere waterschappen. Hierover is de VV met een brief (kenmerk 1292225) in 2017 geïnformeerd. Deze extra opbrengsten (€ 140.000) zijn opgenomen in tabel 4.2 van deze kadernota.

Programmalijn Hergebruik grondstoffen

Door technologische, maatschappelijke en juridische ontwikkelingen staat het zuiveringsbeheer aan de vooravond van een grote transitie. Op technisch gebied is er steeds meer mogelijk. Er zijn energiezuinige technieken ontwikkeld en het is mogelijk om grondstoffen terug te winnen. Daarnaast wordt er steeds meer gemeten en is meer bekend over potentieel schadelijke stoffen in afvalwater.

De ontwikkeling richting een circulaire economie vraagt een essentiële bijdrage van de zuiveringen. Wanneer waterschappen in 2025 volledig klimaatneutraal willen zijn, vraagt dat een grote inspanningsverplichting van Delfland om de zuiveringen en gemalen energiezuiniger te krijgen.

Delfland beschouwt afvalwater niet langer als een afval, maar als een bron van duurzame energie, grondstoffen en schoon water. Waar de zuiveringen van oudsher gezien werden als

⁴ Het betreft een pilot. In het geval van een positieve uitkomst zal voor 2019 eerst een voorstel worden voorgelegd voordat deze middelen voor 2019 beschikbaar zijn.

een afvalverwerkingsinstallatie, worden ze in de toekomst gezien als locaties voor productie van zoet water, energie en terugwinning van grondstoffen (ZEG-fabrieken). Door de zuiveringen te laten functioneren als bron van grondstoffen en schoon zoet water sluit Delfland kringlopen.

In het kader van de Toekomst Afvalwaterketen Delfland worden verschillende activiteiten gecontinueerd:

- Delfland werkt aan verschillende pilotprojecten om het effluent verder op te werken tot zoet water dat nuttig kan worden hergebruikt. Voorbeelden zijn Delft Blue Innovations, Pilot zoetwaterfabriek op AWZI de Groote Lucht en deelname in project Schone Maaswaterketen. Kennis uit deze pilotprojecten zal resulteren in investeringsbeslissingen voor alle zuiveringen van Delfland;
- Afhankelijk van de besluitvorming door de glastuinbouwsector zal de business case van de centrale verwijdering van bestrijdingsmiddelen uit het afvalwater uit het Westland op awzi Nieuwe Waterweg in 2018 een vervolg krijgen in de vorm van een ontwerp voor de ombouw van de zuivering;
- Delfland neemt energiebesparende en energieopwekkende maatregelen om de zuiveringen meer zelfvoorzienend te maken. Deze maatregelen moeten conform de meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA-3) een terugverdieneffect hebben. Het kan hierbij gaan om restwarmte, groen gas of andere alternatieve energiebronnen;
- Fosfaat gaat naar verwachting in 2018/2019 via asroute worden teruggewonnen via HVC. Delfland is, net als de STOWA, aangesloten bij het landelijke platform energiefabrieken/ grondstoffabrieken. Hierin worden allerlei opdrachten en onderzoeken uitgevoerd. Onderzocht wordt of verschillende grondstoffen uit het afvalwater terug te winnen zijn zoals cellulose, alginaat en andere stoffen. Eind 2018 moet blijken welke stoffen kansrijk zijn om terug te winnen. Het platform onderzoekt ook eventuele juridische en/of organisatorische belemmeringen;
- Delfland vervolgt de komende jaren het onderzoek naar innovaties op het vlak van continu korrelslibtechnologie (doorontwikkeling Nereda®). Wanneer deze innovatie succesvol blijkt, kan deze worden toegepast op de awzi Harnaschpolder. Parallel hieraan zal zo snel mogelijk begonnen worden met het in kaart brengen van de kansen die voortvloeien uit de ruimtebesparing op awzi Harnaschpolder zoals alginaat winning, bijdragen aan zelfvoorzienendheid en de samenwerking met Dunea en Evides voor het opwerken van effluent naar zoetwater;
- In 2018 start de levering van groen gas. Dit brengt opbrengsten met zich mee (€890.000) en kosten (€ 625.000)⁵;
- In 2018 worden de resultaten van de variantenstudie slibverwerking AWZI Nieuwe Waterweg uitgevoerd.

De Toekomst Afvalwaterketen Delfland zal aansluiten op de brede overkoepelende strategie Delfland Circulair. In 2018/2019 wordt hiervoor een groot aantal businesscases en onderzoeken uitgevoerd waardoor in 2019 een integraal investeringsprogramma gereed is voor besluitvorming.

Programmalijn PPS-contract

De grote veranderingen in de afvalwaterketen die op stapel staan hebben ook gevolgen voor het PPS-contract. Wanneer de zuiveringen Harnaschpolder en Houtrust moeten worden aangepast en er grondstoffen worden teruggewonnen dan heeft dit onherroepelijk effecten op het huidige prestatiecontract. Samenwerking met Delfluent BV, Delfluent Services BV en Evides Industriewater (als groot aandeelhouder) is hierbij van groot belang. Door gezamenlijk te werken aan de innovatieve projecten en strategieën voor de zuiveringen wordt door alle partijen draagkracht gecreëerd binnen de eigen organisaties zodat verandering op brede steun kan rekenen. Werken aan een goede relatie met onze contractpartner is essentieel om transparantie en vertrouwen te behouden zodat alle partijen kunnen profiteren van de transitie in zuiveringsbeheer.

Programmalijn Samenwerken in de afvalwaterketen

Delfland blijft investeren in samenwerkingsverbanden met gemeenten en drinkwaterbedrijven, zoals het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD), de Rotterdamse Samenwerking in Afvalwaterketen (RoSa) en het Optimalisatie Afvalwater Systeem bij awzi

⁵ Exclusief kapitaallasten

De Groote Lucht (OAS DGL). In 2018/2019 worden, evenals voor hergebruik grondstoffen, een groot aantal businesscases en onderzoeken uitgevoerd die resulteren in een investeringsoverzicht ter bevordering van de optimalisatie van de waterketen.

Daarnaast wordt de komende jaren gewerkt aan een betere ontsluiting en uitwisseling van gegevens van ketenpartners, met het uiteindelijke doel om het beheer te optimaliseren en investeringsbeslissingen beter te onderbouwen.

Als vervolg op de inventarisatie wordt bepaald welke riooloverstorten in het gebied een mogelijk knelpunt vormen voor de volksgezondheid en/of de waterkwaliteit.

Ook de samenwerking met Rijnland op het gebied van zuiveringsbeheer wordt in 2018 weer nieuw leven ingeblazen.

Voor het afkoppelen van verhard oppervlak, en het terugdringen van rioolvreemd water worden maatschappelijke kosten baten-analyses uitgevoerd. Ook worden de afkoppelscenario's van de gemeenten in beeld gebracht en actueel gehouden. Door samenwerking met onze gebiedspartners kunnen we slimmer, sneller en effectiever onze doelen behalen.

In 2018 wordt een vervolg gegeven aan de hemelwaterstrategie. Hierbij staat de vermindering van de hoeveelheid hemelwater door het riool centraal en in de strategie worden de relaties tussen klimaatadaptatie, het watersysteem, riooloverstorten en het transportsysteem van de zuivering verder uitgewerkt.

3.4.2 Risico's

Afvalwatertransportleidingen

De afvalwatertransportleidingen van Delfland hebben betere juridische bescherming nodig. Door de drukte in de ondergrond en het intensieve gebruik van de bovengrond neemt de kans op een juridisch conflict aanzienlijk toe. In geval van publiekrechtelijke bescherming van de afvalwatertransportleidingen wordt dit gekoppeld met de implementatie van de omgevingswet.

Beheersmaatregel

Afhankelijk van het collegebesluit (wordt voorbereid en voorgelegd in 2017) zal een voorstel worden uitgewerkt waarin de mogelijkheden van zowel een betere privaatrechtelijke bescherming en/of een publiekrechtelijke bescherming aandacht krijgen.

Verwijderen vervallen leidingen Den Haag

Wanneer de gemeente Den Haag vervallen leidingen verwijdert, zijn de kosten conform de uitvoeringsovereenkomst met Den Haag, voor rekening van Delfland. Deze uitgaven zijn niet meegenomen in de huidige meerjarenraming, omdat de financiële omvang en het tijdstip van uitgave nog niet in beeld zijn.

Beheersmaatregel

Er is overleg met de gemeente Den Haag over het inzichtelijk krijgen van het verwachte tijdspad voor het verwijderen van vervallen leidingen.

De kostenverdeelsleutels zuiveringstechnische werken gemeente Delft

De gemeente Delft zal, afhankelijk van de inspectieresultaten van enkele rioolgemalen, bepalen of er wel/niet renovatie noodzakelijk is en zal dan ook de hoogte van de kosten kunnen schatten. De totale kosten worden nu geschat op € 1.000.000.

Beheersmaatregel

Delfland heeft een bedrag € 100.000 opgenomen in de exploitatiebegroting voor betalingen aan de gemeente Delft (conform kostenverdeelsleutel is dit percentage 10%). Dit bedrag zou voldoende moeten zijn om aan de afschrijving van de zuiveringstechnische werken aan Delft te kunnen voldoen. Mochten de inspecties tegenvallen en zijn er meer investeringen nodig dan zal dat in de eerst volgende BURAP onmiddellijk gemeld worden.

Nooduitlaat effluentstelsel

Het effluent van de AWZI Harnaspolder wordt via twee effluentleidingen, met twee gescheiden tracés, afgevoerd naar het effluentgemaal op AWZI Houtrust. Er is op dit systeem

geen nooduitlaat aanwezig. Op het terrein van AWZI Houtrust lopen de leidingen een stuk direct naast elkaar. Bij een calamiteit kunnen beide leidingen beschadigen, in dat geval moet AWZI Harnaschpolder wellicht buiten gebruik worden gesteld.

Beheersmaatregel

Het risico wordt beheerst door adequaat onderhoud, toezicht op het terrein van Houtrust en een voldoende toegeruste calamiteitenorganisatie. Uiterlijk in 2021 wordt bestuurlijke besluitvorming met betrekking tot het realiseren van een nooduitlaat voorzien.

Vergoeding aan Delfluent

De vergoeding aan Delfluent wordt mede bepaald door de werkelijke prestaties van Delfluent en het verloop van een aantal exogene indices. De afgelopen jaren hebben meevallende indices geleid tot lagere vergoedingen dan begroot. Het risico is dat indices hoger of lager uitvallen dan begroot. Door de financiële omvang van het contract hebben kleine afwijkingen van de indices een relatief grote invloed op het resultaat. Dit risico kan zowel positief, als negatief uitvallen.

Beheersmaatregel

Delfland beoordeelt en maakt periodiek melding van dit risico aan de hand van de voortgang van de prestaties, de werkelijke ontwikkeling van de indices en de bijgestelde prognoses van Delfluent.

3.5 Innovatie, duurzaamheid en Financiën

3.5.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Innovatie en duurzaamheid

Innovatieprocessen verlopen volgens een cyclus, waarbij een goed idee aan het begin staat, en het implementeren, borgen en doorgeven aan het eind van het proces. Naast het ondersteunen en stimuleren van innovaties in de testfase zoals Delfland al veel doet, binnen de kaders van de vergezichten, zal Delfland aandacht besteden aan de implementatie van succesvolle innovaties in de primaire processen, zodat de gehele innovatiecyclus kan worden doorlopen.

Voor de ontwikkeling van innovaties in alle stadia van de innovatiecyclus wordt jaarlijks het innovatiefonds beschikbaar gesteld voor een totaalbedrag van €1 miljoen. Het benutten van dit fonds vindt plaats via projecten die na toetsing en prioritering in lijn met het innovatiebeleid worden geselecteerd en in uitvoering worden genomen.

In 2017 is het Energie Efficiency Plan (E.E.P.) opgesteld, waarin is aangegeven welke maatregelen Delfland zelfstandig of binnen de keten gaat nemen om de energie efficiëntie te verhogen. De verwachting is dat de energie efficiëntie fors kan toenemen de komende jaren, vooral vanwege ketenmaatregelen en het mogen meerekenen van het aandeel van de waterschappen in een windpark van HVC. De prestatie-indicator voor de energie-efficiëntie voor de komende jaren wordt dan ook op 6% per jaar gezet.

De Rijksoverheid wil een nieuwe impuls geven aan duurzaamheid door het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020. De Unie van Waterschappen is ondertekenaar van dit Manifest. Delfland is actief betrokken bij dit Manifest, in het bijzonder via de inspanningen op het gebied van Duurzame Grond- Weg- en Waterbouw (Duurzame GWW). De werkwijze van de Duurzame GWW wordt de komende jaren bij Delfland ingevoerd. Dit leidt tot duurzamere investeringsafwegingen, maar ook tot duurzamer beheer en onderhoud.

Om duurzaamheid en een opkomend thema als de energietransitie goed in de organisatie te verankeren en daarmee ook te verwerken in het beleid en de uitvoering, worden in deze kadernota hiervoor middelen vrijgemaakt. Het betreft € 100.000 per jaar voor 2018 en 2019.

Programmalijn Financiën

Dit college hanteert als uitgangspunt voor haar financiële beleid een gezonde balans tussen tarief hoogte en de wens om de schuldpositie te verlagen. In hoofdstuk vier wordt hier verder op in gegaan.

In het verlengde van afspraken over realistisch begroten is in 2017 een ambtelijke financiële analyse uitgevoerd (Nieuw voor Oud) over de exploitatieramingen de afgelopen jaren. Dit heeft geleid tot een financiële ruimte van jaarlijks € 2,5 miljoen binnen de exploitatiebegroting. Deze ruimte wordt in deze kadernota gebruikt voor de dekking van extra ambities in de resterende collegeperiode. Een overzicht hiervan is terug te vinden in hoofdstuk vier van deze kadernota.

De ambities en kengetallen met betrekking tot de solvabiliteitsratio van Delfland worden uitgewerkt voor de Begroting 2018. Ook wordt in de Begroting 2018 de uitkomst van de discussie over het vereenvoudigen van de balans, die plaatsvindt najaar 2017, verwerkt.

Na de invoering van het nieuwe financiële systeem per 1 januari 2018 treft Delfland in 2018 voorbereidingen voor de beoogde toetreding in 2019 tot het administratieve shared service center van Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard.

Vervangingsinvesteringen

Een goed inzicht in de langjarige vervangingsinvesteringen is belangrijk om eventuele pieken en dalen in beeld te hebben en hier zo nodig (financieel) op te anticiperen. Het inzicht is relevant voor het onderbouwen van financiële scenario's, onder meer in relatie tot tariefontwikkeling en om inzichtelijk te maken welk deel van het huidige investeringsvolume

in de toekomst nodig is voor instandhouding (en hoeveel dus beschikbaar is voor systeemaanpassingen en nieuw beleid).

Voor deze kadernota is in beeld gebracht in welke mate de organisatie inzicht heeft in de langjarige vervangingsinvesteringen. Hieronder wordt verstaan de investeringen die nodig zijn om het presteren van de huidige assets/assetsystemen langjarig te borgen (technisch presteren binnen risicoprofiel). De tijdhorizon valt buiten de vijf jaar van de kadernota periode 2018-2022, namelijk enkele decennia.

De ontwikkelopgave voor assetsystemen (uitbreidingen of aanpassingen, bijvoorbeeld door ruimtelijke ontwikkelingen of nieuw beleid) maakt geen onderdeel uit van de vervangingsinvesteringen. Dit geldt ook voor regulier projectmatig onderhoud (maaaien, baggeren, schilderwerk, et cetera) en de elementen van de zuiveringen en het transportsysteem die onder de PPS vallen. Wel meegenomen is het groot onderhoud aan delen van assets, binnen de economische levensduur van de asset als geheel (bijvoorbeeld het vervangen van een beluchter in zuivering of revisie/vervanging van pomp of elektra in gemaal), alsook levensduur verlengend onderhoud, mits boven de voorgestelde grens voor investeringen van € 100.000. Dit geldt ook als dit momenteel vanuit een voorziening wordt gefinancierd.

Voor de vier assetsystemen (1) waterkeringen, (2) watersysteem, (3) zuiveringen en transportsysteem, en (4) kantoorpanden verschilt het huidige inzicht in de vervangingsinvesteringen. Waar er voor het ene systeem een behoorlijk goed overzicht is, met enkele bekende witte vlekken, ligt er voor het andere systeem een aanzienlijke opgave om een goed overzicht te krijgen dat verder reikt dan de tijdhorizon van deze kadernota. Hieronder volgt per assetsysteem een kwalitatieve toelichting. Daarbij is het belangrijk te beseffen dat deze toelichting gaat over het *langjarige* inzicht in de vervangingsinvesteringen, op basis van overzicht over de (staat van) de assetsystemen. Voor de kadernotaperiode 2018- 2022 is goed in beeld wat nodig is om het presteren van alle assetsystemen in deze periode te borgen. Dit kan op basis van de huidige overzichten, inzichten en ervaringen adequaat worden geprognostiseerd.

1. Waterkeringen

Voor de primaire en regionale waterkeringen in grond is een langjarige programmering beschikbaar. Voor de overige keringen in grond kan een goede prognose worden gemaakt. Voor kerende kunstwerken (bijvoorbeeld sluizen) kan een schatting van vervangingsinvesteringen worden gemaakt, maar voor een goede en meer gedetailleerde prognose is een verdiepingsslag nodig. Deze wordt uitgevoerd in 2017 en is gereed voor Kadernota 2019. Voor oeverconstructies (bijv. damwanden, beschoeiingen) is er nog geen centraal overzicht van de eigendom- en beheersituatie. Op basis van aannames kan een schatting worden gemaakt van de langjarige vervangingsinvesteringen. Deze bevat echter de nodige onzekerheden. Ook hier is een verdiepende analyseslag nodig. Deze wordt uitgevoerd in 2017 en 2018. Voor Kadernota 2019 is het beeld van de vervangingsinvesteringen voor de oeverconstructies 75 % compleet.

2. Watersysteem

Het watersysteem bestaat uit verschillende assets: gemalen, vismigratievoorzieningen, watergangen, waterbergingen, stuwen & inlaten, duikers & beschoeiingen en natte ecologische zones. Op dit moment is er voor deze assets geen overzicht waarmee een langjarige vervangingsinvesteringsplanning is te maken. Voor de gemalen wordt hier in 2017 een slag in geslagen en ligt er bij Kadernota 2019 een meerjaren investeringsbegroting die 80% compleet is. Hierin worden ook de vismigratievoorzieningen meegenomen. Deze begroting wordt gecompliceerd in Kadernota 2020.

Voor de duikers, beschoeiingen, stuwen en inlaten is een inventarisatie nodig om een goed beeld te krijgen van ligging, eigendomssituatie, constructie en staat van onderhoud. Op basis daarvan is kan een langjarige planning worden gemaakt van de vervangingsinvesteringen. De inventarisatie vindt plaats in 2017 en loopt door in 2018. Een eerste versie van de langjarige planning van de vervangingsinvesteringen is beschikbaar voor Kadernota 2020.

Voor de watergangen en natte ecologische zones zijn er geen vervangingsinvesteringen, maar is er sprake van onderhoud (baggeren, uitkrabben, et cetera). De waterbergingen zijn een

samenstel van andere assets (keringen, inlaatconstructie, et cetera). De vervangingsinvesteringen worden in beeld gebracht bij de betreffende assetcategorieën.

3. Zuiveringen en transportsysteem

Sinds 2013 bestaat voor de onderhouds vervangingen een door de VV ingestelde voorziening. De onderbouwing van deze voorziening, die periodiek wordt geactualiseerd, geeft een goede basis voor een langjarig inzicht in de vervangingsinvesteringen (tot 2040). Er is een aantal concrete verbeterpunten in beeld (transportleidingen, civiele/bouwkundige vervangingen, enkele witte vlekken, kosten). Deze worden in 2017 opgepakt. Daarmee is er voor de zuiveringen en het transportsysteem een compleet kwantitatief inzicht in de vervangingsinvesteringen voor Kadernota 2019.

4. Kantoorpanden

Voor het Gemeenlandshuis (Phoenixstraat/Oude Delft) zijn nu geen vervangingsinvesteringen voorzien in de periode tot 2030.

Doorkijk Kadernota 2019

Voor de Kadernota 2018 is in beeld gebracht in welke mate de organisatie inzicht heeft in de langjarige vervangingsinvesteringen. Hieruit blijkt dat voor een deel van de assetsystemen er een basis is die, met een aantal kanttekeningen, kwantitatief vertaald kan worden. In 2017 vindt een verdiepingsslag plaats, zodat in Kadernota 2019 een eerste kwantitatief overzicht beschikbaar is van de vervangingsinvesteringen. Dat overzicht wordt verder verfijnd in de volgende jaren.

3.6 Bestuur, organisatie en instrumenten

3.6.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn organisatieontwikkeling, sturing en informatievoorziening

Delfland is permanent in ontwikkeling om zich aan te kunnen passen aan de omgeving en om zich te kunnen richten op het beheersen en consolideren van werkzaamheden zodat efficiency ontstaat. Grote ontwikkelingen zijn de invoering van de omgevingswet, assetmanagement en een verdere digitalisering. De nieuwe secretaris-directeur, die aantreedt per medio augustus 2017, zal deze verandering vormgeven.

De impact van de omgevingswet op Delfland treft alle programma's en is daarom toegelicht in hoofdstuk twee van deze kadernota.

Ontwikkelingen als de invoering van de omgevingswet, assetmanagement en digitalisering vragen om andere competenties bij een deel van onze medewerkers. Daarnaast is er sprake van een vergrijzend personeelsbestand met ook de nodige te verwachten uitstroom in de komende jaren. Dat vraagt om strategische personeelsplanning om op basis hiervan tijdig de juiste HR acties in gang te zetten. Delfland zorgt er daarmee voor dat de kwaliteit van de medewerkers bij Delfland past bij de nieuwe opgaven.

Duurzame inzetbaarheid van medewerkers wordt een steeds belangrijker thema. Bij duurzame inzetbaarheid behoort ook aandacht voor de gezondheid van de medewerkers. Deze aandacht vertaalt zich in aanscherping van het verzuimbeleid maar ook in meer preventieve acties die moeten voorkomen dat medewerkers uitvallen wegens verzuim. Diverse acties in dat kader zullen in 2018 opgepakt worden.

Vooralsnog zal in 2019 het medewerkersonderzoek worden uitgevoerd waarbij gekeken wordt of de indicatoren werkplezier en werkdruk een gunstiger resultaat laten zien.

De lean-methodiek om processen te optimaliseren wordt gecontinueerd. Daarmee zet de organisatie in op het realiseren van continue verbetering en wordt er beter en efficiënter gewerkt.

Personeelsbegroting

De personeelsbegroting zoals deze door de VV wordt vastgesteld, wordt met ingang van de begroting 2018 in euro's weergegeven.

De wens voor flexibiliteit in de personele bezetting in relatie tot de behoefte aan goede sturing op de uitgaven leidt nu tot de nodige bureaucratie. Onderzocht wordt op welke wijze voor leidinggevendenden binnen Delfland de sturing op de inzet van personeel vereenvoudigd kan worden en welke randvoorwaarden en spelregels hierbij nog noodzakelijk zijn.

Digitalisering dienstverlening (Omgevingswet, AWB, Digitaal 2017, Wet GDI).

De nieuwe wetgeving zal overheden verplichten dat alle procedures digitaal gestart kunnen worden. Vooruitlopend op de nieuwe wetgeving zet Delfland erop in dat deze processen na elektronische identificatie voor natuurlijke en niet-natuurlijke rechtspersonen volledig digitaal behandeld kunnen worden, zodat zowel de aanvrager als andere belanghebbenden op elk moment volledig inzicht hebben in de status van een procedure.

Waterwindow

Met Waterwindow werkt Delfland in 2017 verder aan kennismanagement. De Delflandse oplossingen voor waterproblemen zijn dan allemaal terug te vinden in Waterwindow.

Ook andere overheden hebben inmiddels hun oplossingen voor waterproblemen in Waterwindow opgenomen. Daarmee wordt in 2018 Waterwindow de nationale standaard, en is Waterwindow niet langer een product van Delfland maar een gezamenlijk product van verschillende overheden.

Informatiebeveiliging

Het groeiend belang van informatie in de 'i(nformatie)-samenleving' stelt hoge kwaliteitseisen aan de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van informatiesystemen en de omgang met bedrijfs- en persoonsinformatie. De primaire en ondersteunende processen zijn steeds afhankelijker van adequate informatievoorziening en betrouwbare informatiesystemen. Delfland zet vanaf 2018 extra middelen (€ 250.000 per jaar) in op adequate preventieve en curatieve maatregelen voor informatiebeveiliging als waarborg voor de continuïteit van bedrijfsprocessen en informatievoorziening.

Delfland beheert een belangrijk stuk Kritische Infrastructuur van Nederland: de gegevensstromen over het waterbeheer, de actuele stand van zaken (ook tijdens calamiteiten) en de besturing van gemalen en andere installaties. Het aantal sensoren en installaties neemt de komende jaren sterk toe, en ook de veiligheid van de gegevensuitwisseling staat onder druk van onder andere hackers. Delfland is daarom continu bezig met het verbeteren van deze infrastructuur en de beveiliging. In 2015 is een begin gemaakt met het (mede-)ontwikkelen van nieuwe technieken voor het beveiligen van gegevens die 'onderweg' zijn van en naar Delfland. Dit doet Delfland samen met de TU Delft en het daaraan gelieerde bedrijf Keylocker. Dit heeft geleid tot een nieuwe, betere manier om de sleutels van de gegevensbeveiliging te beheren. Tegelijkertijd zoekt Delfland naar mogelijkheden om ook tijdens calamiteiten kritische draadloze netwerkcapaciteit tot haar beschikking te hebben. Hiertoe is Delfland bezig een alliantie te vormen met de netwerkbeheerders voor energie: Stedin en Alliander. Met deze alliantie kan Delfland een gegarandeerde capaciteit verkrijgen, ook tijdens calamiteiten - iets dat met de traditionele aanbieders (zoals KPN, Vodafone, etc.) niet of nauwelijks mogelijk is.

Transparantie (WHO-WOO-Bekendmakingswet, WOB, WBP).

In het belang van openbaarheid van bestuur moet alle overheidsinformatie die met een bepaald doel is geproduceerd (gecreëerd, verzameld, vermenigvuldigd of verspreid), namelijk om de publieke taak van een bepaalde instelling te kunnen vervullen, vrijelijk beschikbaar zijn als open data voor commerciële of niet-commerciële doeleinden, tenzij dit schadelijk is voor specifieke individuen, groepen of rechtspersonen. Dit betekent voor Delfland dat in 2018 maatregelen genomen worden in processen en systemen om publieke informatie vrijelijk en in machine-leesbaar formaat beschikbaar te maken.

3Di

3Di wordt sinds een aantal jaren steeds verder toegepast en uitgerold binnen de organisatie. Met de ontwikkelaars worden voortdurende verdere afspraken gemaakt over de ontwikkeling en beheermogelijkheden van het instrument en de implementatie ervan binnen Delfland. Dit is een continue leerproces voor de afnemers en de leveranciers van het instrumentarium.

Waterschapsverkiezingen

Op 20 maart 2019 zullen, gelijktijdig met de verkiezingen voor Provinciale Staten, ook de waterschapsverkiezingen worden gehouden. De voorbereidingen starten in 2018. Daaronder valt de start van de campagne om de waterschapsverkiezingen bekend te maken en op te roepen om te stemmen.

Programmalijn coördinatie regulering en toezicht

Geen nieuwe trends/ontwikkelingen

Programmalijn waterbewust en communicatie

Als het om water gaat, is niets vanzelfsprekend. Nederland is goed beschermd, maar blijft kwetsbaar. De watersector levert al sinds jaar en dag uitstekend werk: op het gebied van waterveiligheid is Nederland maatgevend in de wereld en de kwaliteit van ons kraanwater is hoogstaand. Daar zit een keerzijde aan, zo leert onderzoek ons (OECD Studies on Water, 2014). Verantwoordelijke overheden hebben het waterbeheer zo goed aangepakt, dat de meeste mensen in Nederland denken dat het vanzelf gaat. Veel Nederlanders weten nauwelijks wat er nodig is om veilig onder de zeespiegel te kunnen leven of om altijd en overal te kunnen beschikken over schoon drinkwater uit de kraan, aldus de OECD (waterpeil 2016). In de toekomst zullen inwoners zelf meer moeten bijspringen om de veiligheid en waterkwaliteit in ons dichtbevolkte gebied te waarborgen.

Er worden voor de periode tot en met 2019 middelen beschikbaar gesteld (voor 2018 en 2019 € 200.000 per jaar) om dit bewustzijn te vergroten en om de volgende drieledige aanpak uit te voeren:

- Delfland gaat door met maatregelen en projecten die al worden uitgevoerd maar die ook kunnen worden gebruikt om het waterbewustzijn in het gebied te vergroten (quick-wins);
- Het ontwikkelen van de lange termijn strategie om waterveiligheid en -kwaliteit aan te kaarten in alle geledingen van de maatschappij in 2017, die in 2018 verder wordt geïmplementeerd;

- De medewerkers worden marketeers van het waterschap – zij zorgen voor naamsbekendheid van het waterschap en helpen bij de bewustwording over water. Onderwerpen als aanpak chemische waterkwaliteit, de groene motor, week van het water, klimaatadaptatie en voorzuivering, en het inspelen/aansluiten op activiteiten van anderen, zoals battle of the beach 2018, worden gebruikt voor het verhogen van het waterbewustzijn.

Er is een toenemende vraag naar authentiek en eenduidig (communicatief) gedrag van Delfland in het kader van geloofwaardigheid en imago. Dit betekent dat Delfland blijft anticiperen op de technologische ontwikkelingen op social mediagebied.

Programmalijn crisisorganisatie

Geen nieuwe trends/ontwikkelingen

3.6.2 Risico's

Informatiebeveiliging

Het risico op een inbreuk wordt in hoge mate bepaald door het beveiligingsbewustzijn van iedereen die met Delflandse informatie werkt.

Beheersmaatregel

Delfland werkt voortdurend aan het bewustzijn van informatiebeveiliging van alle betrokkenen.

Transparantie

Om aan de nieuwe wetgeving te voldoen moeten medewerkers geïnstrueerd worden en informatie-producerende processen aangepast.

Beheersmaatregel

Herinrichting van informatiesystemen kan hier een deel aan bijdragen.

Digitalisering dienstverlening

Delfland kan achter gaan lopen als processen niet tijdig gedigitaliseerd worden waardoor publicatie van informatie over lopende procedures niet automatisch plaats heeft.

Beheersmaatregel

Verhoging van de digi-vaardigheid van alle medewerkers helpt om de kans op dit risico te reduceren.

3Di

Met het oog op een full-scale implementatie van 3Di moet op basis van huidige inzichten en ervaringen rekening worden gehouden dat de voorzieningen zoals nu opgenomen in de meerjarenbegroting mogelijk onvoldoende middelen zijn om 3Di als zodanig te implementeren. Om hoeveel dit gaat en hoe een implementatie er dan precies uitziet is niet eenduidig aan te geven omdat dit sterk afhangt van de ontwikkelingen bij de leverancier en de aandacht voor blijvende inzet van capaciteit binnen de eigen organisatie.

Beheersmaatregel

Naast monitoring wordt indien nodig de planning aangepast, een mogelijk beroep op financiële middelen verloopt via de P&C cyclus.

Handhaving

Het is lastig om voldoende én van de juiste kwaliteit medewerkers te werven op het gebied van handhaving voor glas- en tuinbouw.

Beheersmaatregel

In 2017 wordt nog een gedegen arbeidsmarktanalyse gedaan. De uitkomsten daarvan en eventueel aanvullende maatregelen worden meegenomen in de jaarplanning handhaving, die ook jaarlijks met de commissie wordt besproken.

4 Financieel kader

4.1 Financieel beleid coalitieakkoord, kadernota en begroting

Het financiële kader voor de Kadernota 2018 is gebaseerd op de lijn die is ingezet bij Kadernota 2017, welke is uitgewerkt in Begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2021. De Begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2021 zijn gebaseerd op het coalitieakkoord 2015-2019 'Iedereen bewust van water' en de nadere besluiten bij de Kadernota 2017 en de Begroting 2017.

De belangrijkste financiële uitgangspunten van het coalitieakkoord zijn:

1. Een tariefontwikkeling van 1,5%;
2. Het gefaseerd afschaffen van de kwijschelding bij de zuiveringsheffing;
3. Een structurele bezuiniging oplopend tot € 10 miljoen structureel;
4. Het afbouwen van de schuldenlast.

Bij de Kadernota 2017 zijn afspraken gemaakt om € 5 miljoen extra te bezuinigen, aanvullend op de in het coalitieakkoord genoemde bezuiniging van € 10 miljoen. Deze extra bezuiniging wordt jaarlijks ingezet ter dekking van de extra kapitaallasten als gevolg van de verkorting van de afschrijvingstermijn van de jaarlijkse bijdrage aan het HWBP van 20 naar 5 jaar.

Het college geeft daarmee invulling aan zijn ambitie om de schuldenlast van Delfland structureel te verminderen, door te sturen op een meerjarig structureel positief begrotingssaldo met een gematigde tariefstijging en besparingen op de kosten. De positieve kasstroom die hierdoor optreedt, geeft ruimte om binnen de collegeperiode kortlopende geldleningen af te lossen. Met ingang van 2023 biedt de kasstroom eveneens ruimte om langlopende geldleningen af te lossen.

4.2 Tarieven

Bij de begroting 2017 is door de VV, op basis van het amendement Van Kretschmar c.s., besloten de extra opbrengsten die het afbouwen van de kwijschelding voor de zuiveringsheffing opleveren, direct te verdisconteren in de hoogte van het tarief zuiveringsheffing. Voor 2017 heeft dit geleid tot een tariefsverlaging ten opzichte van 2016 met 1% tot € 93,50. Genoemd amendement gaat ook voor het jaar 2018 uit van een tarief van € 93,50. Het college stelt voor om bij Begroting 2018 het zuiveringstarief voor 2018 ongewijzigd te laten en te bepalen op € 93,50.

In deze kadernota is conform de Kadernota 2017 de nieuwe reserve tariefdemping zuiveringsheffing aangevuld met het jaarlijks positieve effect van de herfinanciering AWZI Harnaschpolder (€ 1,3 miljoen).

Deze reserve wordt verder aangevuld met de hogere belastingopbrengsten als gevolg van het hanteren van het zuiveringstarief van € 93,50 voor de jaren 2017-2019 in plaats van het actuele kostenmodel. Beide aanvullingen zijn opgenomen in tabel 4.4 van deze kadernota.

Voor de meerjarenraming 2019-2022 wordt een ongewijzigd tarief zuiveringsheffing, € 93,50, gehanteerd. Hiervoor wordt de dan opgebouwde reserve Tariefdemping ingezet. In 2023 is deze reserve volledig benut en zal het tarief zuiveringsheffing een beheerste tariefstijging laten zien van 1,5% per jaar.

De tariefontwikkeling van de watersysteemheffing blijft ongewijzigd op 1,5%.

4.3 Balansvereenvoudiging

In september 2017 wordt aan de VV een voorstel gedaan over de heroverweging van de instandhouding van alle reserves en voorzieningen.

4.4 Vervangingsinvesteringen

Eén van de beheersaspecten is om bij de investeringen naast het HWBP een onderscheid te maken tussen uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Hiervoor worden diverse stappen gezet de komende jaren. In paragraaf 3.5 van deze kadernota is nader ingegaan op het inzichtelijk krijgen van de vervangingsinvesteringen. Dit traject loopt parallel met de invoering van assetmanagement.

Bij de Kadernota 2018 bedraagt de raming van de investeringen in 2018 € 46,7 miljoen te onderscheiden in de volgende categorieën:

- € 12,3 miljoen investeringen in HWBP;
- € 20,1 miljoen uitbreidingsinvesteringen;
- € 14,2 miljoen vervangingsinvesteringen.

4.5 Mutaties Kadernota

4.5.1 Nieuwe ontwikkelingen

Nieuwe ontwikkelingen en bijstellingen van ambities op onderdelen van programma's leiden ertoe dat extra uitgaven worden voorzien (zie tabel 4.1). Het betreft zowel personele als materiële kosten.

Hiervoor worden binnen de begroting middelen vrijgemaakt (zie tabel 4.2), mede in het kader van Nieuw voor Oud.

Tabel 4.1 Aanvullende opgaven Kadernota 2018

Aanvullende opgaven Kadernota 2018 ten opzichte van meerjarenraming (*€1.000)			2018	2019	2020	2021	2022
A	Bijdrage regeling klimaatadaptatie	Materieel	150		330	330	330
A	Nieuw toetsinstrumentarium keringen	Materieel	120	95	95	95	95
B	Coördinatie kringloopsluiting	Personeel	100	100			
C	Ontwikkeling vaarwegbeheer	Materieel	200				
C	Watervan en andere exoten	Materieel	600	500	400	300	300
D	Ontwikkelagenda afvalwaterketen	Personeel	400	400			
D	Ontwikkelagenda afvalwaterketen	Materieel	150	50			
D	Vervanging 2 pompen Schiedam	Materieel	100	100			
D	Onderhoud gemeentelijke gemalen	Personeel	100	100	100	100	100
D	Groen Gas	Materieel	625	625	625	625	625
D	Bijstelling uitvoeringsovereenkomst Delft	Materieel	100	100	100	100	100
E	Coördinator duurzaamheid/energie	Personeel	100	100			
F	Uitvoeringskosten DSO omgevingswet	Materieel			232	232	232
F	Informatiebeveiliging	Materieel	250	250	250	250	250
F	Campagne waterbewustzijn	Personeel	200	200			
F	Omgevingswet	Personeel	970	970	PM	PM	PM
F	Omgevingswet	Materieel	225	225	PM	PM	PM
	Correctie meerjarenraming	Materieel	- 259	851	766	766	766
	Totaal (excl. PM-posten)		4.131	4.666	2.898	2.798	2.798

Tabel 4.2 Vrijgemaakte middelen Kadernota 2018

Vrijgemaakte middelen Kadernota 2018 ten opzichte van meerjarenraming (* €1.000)			2018	2019	2020	2021	2022
A	Lagere kapitaallasten a.g.v. eenmalige verminderde bijdrage aan het HWBP	Materieel			440	440	440
A	Eenmalige bijdrage provincie	Materieel	315				
D	Opwekking groen gas	Materieel	890	890	890	890	890
D	Onderhoud gemeentelijke gemalen	Personeel	100	100	100	100	100
D	Bijstelling uitvoeringsovereenkomst Delft	Materieel	200	200	200	200	200
D	Bijdrage bedrijf	Materieel	140	140	140	140	140
F	Onderhoud groenvoorziening	Materieel			80	80	80
F	Verlaging bijdrage verkiezingen	Materieel		1.000			
G	Nieuw voor Oud / Structurele ruimte	Materieel	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100
G	Nieuw voor Oud / Structurele ruimte	Personeel	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
	Totaal		4.145	4.830	4.350	4.350	4.350

4.5.2 Financieel overzicht mutaties Kadernota 2018 ten opzichte van meerjarenraming 2018-2021

Tabel 4.3 Mutaties Kadernota 2018 ten opzichte van meerjarenraming 2018-2021

Mutaties Kadernota 2018 ten opzichte van meerjarenraming (*€ 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Aanvullende kosten volgens tabel 4.1	- 4.131	- 4.666	- 2.898	- 2.798	- 2.798
Omgevingswet			- PM	- PM	- PM
Vrijgemaakte middelen volgens tabel 4.2	4.145	4.830	4.350	4.350	4.350
Mutaties kadernota (excl. PM-posten)	14	164	1.452	1.552	1.552

De kosten voor de omgevingswet zijn indicatief bepaald voor de jaren 2018-2019 (zie tabel 4.1, onder F). Voor de jaren 2020-2022 zijn de kosten voor de omgevingswet pro memorie opgenomen.

4.6 Totaaloverzicht bijstelling meerjarenraming 2018-2022

De hiervoor beschreven aanvullende uitgaven en middelen leiden tot de volgende bijstelling⁶ van het meerjarig beeld van het jaarlijkse begrotingssaldo (voor en na bestemming).

Tabel 4.4 Bijstelling meerjarenraming 2018-2022

Meerjarenperspectief begrotingssaldi (*€ 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Voordelig begrotingssaldo oorspronkelijke meerjarenraming 2018-2022 ^[1]	20.974	21.736	27.064	30.649	32.787
Mutaties Kadernota 2018 (zie tabel 4.3)	14	164	1.452	1.552	1.552
Meerjarenperspectief na Kadernota 2018	20.988	21.900	28.516	32.201	34.339
Onttrekking negatief HWBP-verschil aan algemene reserve	3.900	3.100	2.000	800	0
Voordeel herfinanciering AWZI Harnaschpolder: storting in Reserve tariefdeemping zuiveringsheffing (2017-2019)	- 1.300	- 1.300	-1.300	-1.300	-1.300
Storting in Reserve tariefdeemping zuiveringsheffing: verschil tarief Coalitieakkoord en actuele kostenmodel	- 3.200	- 1.268			
Onttrekking Reserve tariefdeemping zuiveringsheffing			712	2.740	4.818
Storting restant voordelig begrotingssaldo in Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen	- 20.388	- 22.432	- 29.928	- 34.441	- 37.857
Bijgesteld meerjarenperspectief (Na mutaties reserves)	0	0	0	0	0

⁶ Bijstelling ten opzichte van Begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2021 (VV 17 november 2016)

^[1] Zie tabel op pag.6 Programmabegroting 2017 en meerjarenraming 2018-2021 (VV 17 november 2016).

De voordelen van onder andere het opheffen van de kwijschelding Zuiveringsheffing worden vanaf 2017 ingezet voor blijvende verlaging van het zuiveringstarief op € 93,50. Vanaf 2023 is dit voordeel volledig verwerkt en is het werkelijke tarief gelijk aan het tarief volgens het actuele kostenmodel. De Reserve Tariefdeemping Zuiveringsheffing wijzigt derhalve vanaf 2023 niet meer als gevolg van verschillen tussen de werkelijke tarieven en de tarieven volgens het actuele kostenmodel.

4.7 Investerings

Mede op basis van de Kadernota 2018 worden de jaarlijkse investeringsbedragen bijgesteld bij Begroting 2018. Deze bijstelling komt enerzijds doordat binnen programma's in de tijd wordt geschoven met de investeringen (vertraging en/of versnelling). Anderzijds worden ook nieuwe investeringen gepland. De investeringsplanning wordt toegevoegd aan de Begroting 2018. In tabel 4.5 is het nieuwe investeringsvolume per programma weergegeven.

Tabel 4.5 Bijgesteld investeringsvolume per programma

Meerjarenperspectief collegeperiode (* € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Meerjarenraming 2017-2021	49,9	48,5	48,5	45,4	45,4	
Bijstellingen Kadernota 2018		- 1,8	0,5	9,4	- 1,5	
Geactualiseerd investeringsvolume		46,7	49,0	54,8	43,9	
Verdeling naar programma's						
Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid		13,0	12,6	11,7	9,3	11,1
Bijdrage HWBP		12,3	10,1	12,3	12,3	12,3
Gezond, schoon en zoet water		1,9	1,8	5,1	2,3	0,4
Watersysteem		15,7	18,2	15,9	16,0	16,0
Afvalwaterketen en zuiveren		2,0	5,9	9,2	3,1	0,9
Financiën, duurzaamheid en innovatie		0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Bestuur, organisatie en instrumenten		1,5	0,3	0,5	0,9	0,6
Geactualiseerd investeringsvolume		46,7	49,0	54,8	43,9	41,3

De investeringsvolumes zijn gebaseerd op een inschatting van wat benodigd is voor de realisatie van de programmadoelstellingen. Het volume wordt meer gedetailleerd uitgewerkt bij de Begroting 2018.

De grootste mutaties ten opzichte van de meerjarenraming 2018-2021 (Begroting 2017) hebben betrekking op:

- Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid: Een éénmalige reductie van het HWBP van € 2,2 miljoen;
- Gezond, schoon en zoet water: Een verschuiving van de waterharmonica waardoor meer in 2020-2021 wordt gerealiseerd. Daarnaast een toevoeging in 2018 door de investering voor de Delftse Hout;
- Watersysteem: Doorschuiven investeringen Rotterdamse baan, Molenvlietpark naar 2019;
- Afvalwaterketen en zuiveren: De 4^e trap in 2019: € 4 miljoen, 2020 € 8 miljoen.

4.8 Financiële risico's bij de Kadernota 2018

De Kadernota 2018 is de basis voor de Begroting 2018 en meerjarenraming 2019-2022. Daarbij gelden de volgende financiële risico's:

1. Het verder neerwaarts bijstellen van stelposten (dit is verwerkt in Nieuw voor Oud in tabel 4.2) leidt tot een lagere buffer ingeval zich ongunstige ontwikkelingen voordoen (bijvoorbeeld een calamiteit);
2. Bij deze kadernota is een CAO-stijging verondersteld van 2% in 2018. Dit kan worden beïnvloed door de uitkomsten van de CAO-onderhandelingen. Zodra de effecten van de CAO bekend zijn, wordt u nader geïnformeerd;
3. De berekening van de kapitaallasten is gebaseerd op een investeringsniveau dat als reëel kan worden beschouwd;

- De omgevingswet is voor de jaren 2018 en 2019 indicatief geraamd. Bij de volgende kadernota is waarschijnlijk beter zicht te krijgen op de inspanning in de jaren 2020-2022.

4.9 Financiële positie Delfland op basis van Kadernota 2018

De financiële positie van Delfland wordt in beeld gebracht op basis:

- Vermogenspositie en begrotingssaldo;
- Aflossingsruimte en schuldpositie.

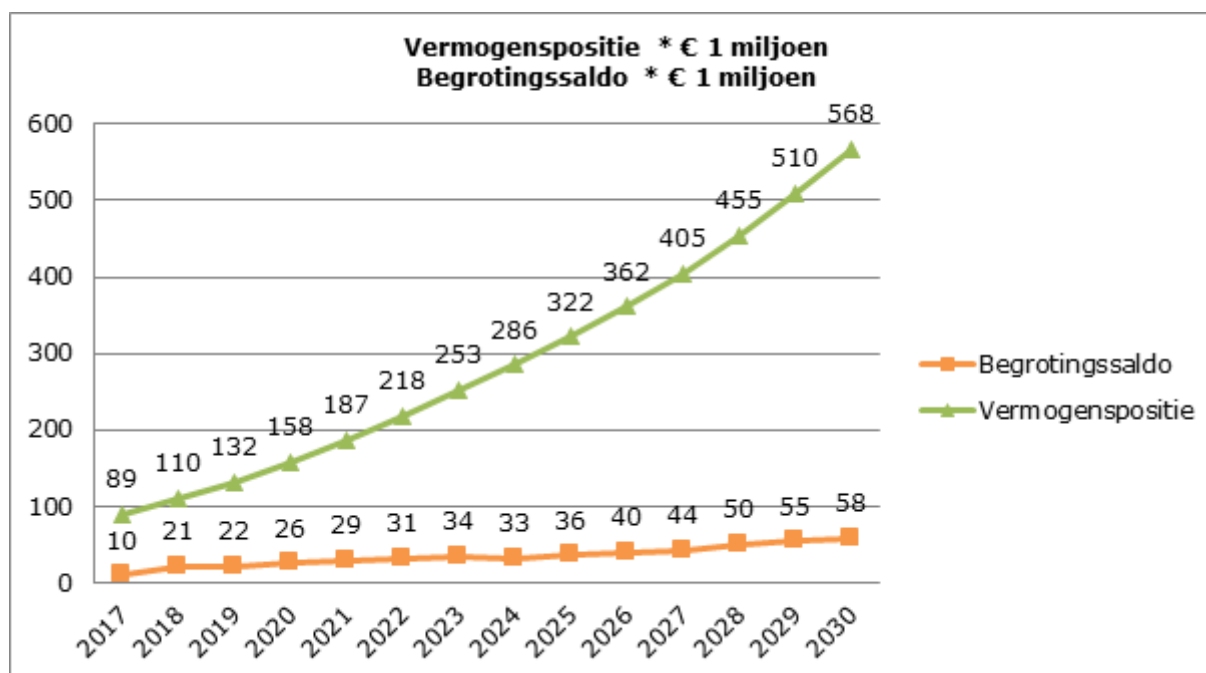
Doorkijk naar 2030

Op basis van een aantal uitgangspunten is een doorkijk gemaakt naar 2030. In de hiernavolgende grafieken is de doorkijk voor de hiervoor genoemde onderdelen weergegeven. De belangrijkste daarbij gehanteerde uitgangspunten zijn:

- Het tarief voor de zuiveringsheffing 2018 tot en met 2022 bedraagt € 93,50 per vervuilingseenheid, daarna stijging met 1,5%;
- Voor de watersysteemheffing (ingezetenen) een jaarlijkse stijging van 1,5% conform het coalitieakkoord;
- De structurele bezuiniging van € 15 miljoen is volledig opgenomen vanaf 2019;
- Kapitaallasten worden bepaald rekening houdend met een geprognostiseerd jaarlijks investeringsvolume van gemiddeld € 43 miljoen in de jaren tot en met 2030. Afwijkingen in toekomstige jaren hebben gevolgen voor de toekomstige financieringsbehoefte;
- Positieve begrotingssaldi worden toegevoegd aan de reserve niet-vrij besteedbaar vermogen;
- Kasstroom wordt gebruikt om investeringen te financieren uit eigen middelen en om de schuldpositie af te bouwen;
- Er is uitgegaan van de huidig bekende volumes (ingezetenen, vervuilingseenheden, arealen). Wijzigingen in deze volumes hebben impact op de geprognostiseerde opbrengsten én kosten.

In de volgende grafieken zijn deze uitgangspunten uitgewerkt voor vermogenspositie en begrotingssaldo (grafiek 1) en schuldpositie en aflossingsruimte (grafiek 2).

Grafiek 1 Vermogenspositie en begrotingssaldo

Grafiek 2 Schuldpositie en aflossingsruimte

